

WiderScreen.fi 3/2005
6.3.2006

[\[takaisin\]](#)

Vakuuttava johdatus uuden Hollywoodin syntyvaiheisiin
- Peter Krämer: *The New Hollywood. From Bonnie and Clyde to Star Wars*

Harri Kilpi
FL, tutkija

Tulostettavat versiot
- [htm](#)
- [pdf](#)

Vakuuttava johdatus uuden Hollywoodin syntyvaiheisiin

Valtavirta-Hollywoodista kirjoitetut bestsellerit herättävät kahdenlaisia tunteita. Toisaalta proosa on, varsinkin akateemisiin tutkimuksiin verrattuna, ihailtavan ja nautittavan helppolukuista ja usein hyvinkin informatiivista. Toisaalta esitetyt väitteet tapaavat olla poleemisen suurikokoisia, huterasti perusteltuja tai yleisöä koskiskelevia, milloin moraalisen närkästyksen, milloin shokkiarvojen kautta. Esimerkiksi Peter Biskindin *Easy Riders, Raging Bulls* (1999) ottaa yksioikoisen ja tutkimuksellisesta näkökulmasta katsoen suhteellisen vanhanaikaisen auteuristisen näkökulman "movie brats" -ohjaajiin ja selittää suuren siivun 1960-luvun jälkeisestä Hollywoodista näiden henkilöiden tarjoaman prisman lävitse.

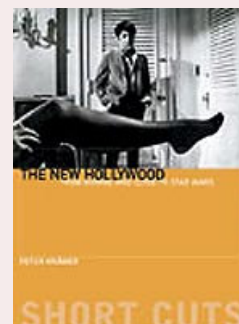
Saman kirjoittajan *Down and Dirty Pictures* (2004) tarkastelee pienempää ilmiötä, 1990-luvun crossover-elokuvaa ja Miramaxin keskeistä roolia "riippumattomien" elokuvien buumin takana. Vaikka mittakaavan muutos tuo tekstiin uskottavuutta, perustuu kirjan viehätys lukuisille – sinänsä viihdyttävälle – anekdooteille, kun taas suurten linjojen hahmotus jää rivien väliin, vain tarkkaavaisen lukijan ulottuville. Viime vuonna elokuvakriitikko Tom Shone puolestaan tarjoi Hollywoodin megahittien historian viimeisten kolmen vuosikymmenen ajalta kirjassaan *Blockbuster* (2004). Vaikka Shonen haastattelumateriaalin laajuus on vaikuttava, jää tämäkin työ hieman ohueksi, yksisilmäisen tuntuiseksi ja epäanalyttiseksi.

Kummankin kirjoittajan bibliografiota lukiessa saa vaikutelman siitä, että näitä asioita ei ole muka koskaan tutkittu akatemian tasolla; Shone tuntuu myös hyvin ylimalkaiseen ja epäreiluun sävyyn vihjaavan, että yliopistoissa ollaan edelleen kautta linjan jumissa esoteerisen psykosemiatiikan suossa (ks. erit. ss. 93–6). Näistä syistä on tärkeää, että Richard Maltbyn, Murray Smithin, Janet Waskon, Jon Lewisin, Geoff Kingin, Steve Nealen, Martin Barkerin, Julian Stringerin ja monien muiden tutkijoiden ensiluokkaisten töiden rinnalle saadaan nyt Peter Krämerin *The New Hollywood. From Bonnie and Clyde to Star Wars*. Wallflowerin *Short Cuts* -sarjaan kuuluva taskukokoinen julkaisu tarjoaa kompaktin, helppolukuisen ja samalla akateemisesti korkealuokkaisen johdatuksen uuden Hollywoodin syntyvaiheisiin vuosien 1967 ja 1976 välisenä aikana.

Tällainen aiherajaus tuntuu tietenkin vaarallisen lavealta, varsinkin kirjan rajoitettua pituutta (indekseineen 129 sivua) ajatellen. Krämer rajaakin käsittelyn koskemaan suhteellisen pientä otosta, jonka neljätoista elokuvaa voidaan laajan tilastollisen aineiston ja aikaisemman tutkimuksen perusteella luokitella vuosien 1967 ja 1976 välisen ajan suurimmiksi menestyselokuviksi ('breakaway hits' tai 'superhits'). Näihin kuuluvat mm. *The Graduate*, *The Godfather*, *Jaws* ja *Rocky*. Koska voidaan ajatella, että näiden elokuvien kulttuurinen vaikutus oli niiden suosion ja laajan levityksen tähden suurempi kuin muiden elokuvien ja koska elokuvateollisuuden voidaan ajatella pyrkivän menestyneiden kaavojen toistoon ja varioitiin, superhittien tarkasteleminen muodostuu keskeiseksi tehtäväksi valtavirta-Hollywoodin historian kirjoituksessa.

Top 14 -elokuvat on valittu yksityiskohtaisten sekä absoluuttisten että inflaatioon mukautettujen kassatulojen ja levittäjien keräämien vuokrausmaksujen ('box-office revenues' ja 'rentals') analyysin perusteella. Elokuvien kulttuurinen painoarvo tuodaan esille myös oheismateriaalien myynnin kautta: useat Top 14 -elokuvat perustuivat bestseller-kirjoihin ja lisäsivät niiden myyntiä sekä paisuttivat sitä kautta myös elokuvan näkyvyyttä. Elokuvamusiikin myynti, missä Top 14 -elokuvat erityisesti kunnostautuivat, toimi samoilla tavoin. Vaikka Top 14 -elokuvat jakavat tiettyjä keskeisiä piirteitä (joista myöhemmin lisää), ne eivät muodosta suurta, tutkimusta hankaloittavaa anomaliaa tai poikkeamaa. Krämer osoittaa, kuinka Top 14 perusteemat ja -ominaisuudet voidaan löytää myös aikakauden Top 20:stä tai 30:stä, mikä vahvistaa kärkiryhmän elokuvien edustavuutta ja vaikutusvaltaa elokuvallisten representaatioiden ja tematiikkojen kentällä.

Muihin Krämerin käyttämiin metodeihin kuuluvat vertaileva tutkimus suhteessa

aikaisemman aikakauden menestyselokuviin sekä laajeneva historiallinen kontekstualisointi. Tutkimus etenee Top 14 elokuvat tuottaneen teollisuuden, avainhenkilöiden ja -instituutioiden analyysistä suurempaan kulttuuriseen kontekstiin, johon tuon teollisuuden tuli mukautua. Koska näin moninaisten teemojen perinpohjainen käsittely on johdantokirjassa mahdotonta, Krämer tarkastelee muutamia valikoituja avainteemoja, kuten sukupolvenvaihdosta ohjaajien ja tuottajien ikien perusteella sekä nojautuu vaikuttavaan gallup- ja tutkimuspatteriin selvittäessään amerikkalaisen elokuvayleisön ja yhteiskunnan murrosta 1960- ja 1970-luvuilla. Kukin uusi kerros, kukin yhä suurempi konteksti valaisee ja selittää aiempaa, suppeampaa kontekstia.

Kirjan johdonmukainen rakenne ja lukijaa hyvin luotsaava proosa tuovat nämä materiaalit ja niiden perusteella esitetyt argumentit esille selkeästi ja loogisesti. Top 14:sta esittelyn ja merkityksen tilastollis-kulttuurillisen perustelun jälkeen edessä on jatkokysymys: tarjosivatko Top 14 -elokuvat varsinaisesti mitään uutta yleisöille? Erosivatko ne millään keskeisillä tavoilla aikaisempien kausien elokuvista? Vastatakseen näihin kysymyksiin Krämer tarkastelee seuraavaksi aiemman aikakauden (1949–66) supermenestyksiä ja niiden sisällöllisiä ja teollisia piirteitä. Tämän jälkeen molemmat kaudet asetetaan rinnakkain vertailevaa analyysia varten. Vaikka jatkuvuuksia löytyy, nousevat lukuisat erot niin merkittäviksi, että jälkimmäisestä aikakaudesta voidaan puhua selvästi muuttuneena, "uutena Hollywoodina". Eräisiin huomattaviin eroihin kuuluvat mm. eksplisiittisempi väkivallan ja seksin kuvaus, keskittyminen amerikkalaisiin teemoihin ja protagonisteihin kansainvälisten maailmanhistoriallisten aiheiden sijasta, pienemmät budjetit, lyhyemmät kestot, erikois- tai kiertävästä esittämisestä ('roadshow') luopuminen sekä miesyleisöjen suosiminen siinä missä aiemman kauden eepiset hitit tapasivat suosia naisyleisöjä ja -päähenkilöitä

Kun muutoksen olemassaolo on saatu perusteltua herää kysymys sen syistä: miksi Uusi Hollywood syntyi juuri sellaisena kuin se syntyi ja miksi se syntyi, menestyi ja vakiintui juuri vuosien 1967 ja 1976 välisenä aikana? Top 14 -piirteiden taustalla vaikuttivat monet tekijät. Välittömistä elokuvateollisista konteksteista, joita Krämer erittelee, voidaan mainita mm. siirtymä tuotantokoodistosta elokuvien luokitusjärjestelmään, mikä helpotti "aikuisen maun" elokuvien tuotantoa ja markkinoitua. Toisaalta myös hitti elokuvien ohjaajien ja tuottajien joukkoa määrittelee 60-luvun lopulla ja 70-luvun alussa selkeä sukupolven vaihdos, jossa nuoremmat ja kannuksensa televisiossa ja/tai eksploitaatiosektorilla saaneet henkilöt nousevat selkeästi muita merkittävämmäksi ryhmäksi. Laajemmalla kulttuurisella tasolla kirja viittaa useiseen aikakaudella tehtyihin mielipidekyselyihin, joiden valossa amerikkalaiset – luultua hitaammin – liberalisoituivat suhteessaan keskeisiin kulttuurisiin kategorioihin, kuten seksuaalisuuteen, sukupuoleen, rotuun, kansallisuuteen ja ulkopolitiikkaan.

Näitä elementtejä voidaan puolestaan käyttää selittämään Top 14 -elokuviissa esiintyviä "kapinallisia" ja tabuja rikkovia teemoja ja niiden menestystä mainittuna aikana. Studiot, jotka kärsivät suuret, liki kohtalokkaat tappiot 60-luvun lopun speaktaakelisuuden ansiosta, tuottivat mielellään halpoja, uusia markkinasegmenttejä koettelevia elokuvia, jotka tuntuivat kerta toisensa jälkeen menestyvän myös taloudellisesti. Myös kaikkein suurimpiin kansakunnan kehitystä määritteleviin megatrendeihin – mm. sodanjälkeisten suurten ikäluokkien aiheuttamat demografiset muutokset ja niiden vaikutukset elokuvayleisöjen kompositioon – Krämer onnistuu viittaamaan pinnallista kärkevämällä tavalla. Toisaalta myös "uuden Hollywoodin" laiminlyödyt yleisöt, kuten naiset, nuorimmat lapset ja keski-ikäiset, jotka olisivat edelleen pitäneet vanhan tyylistä eeppeistä elokuvista, tulevat myös hyvin esille.

Vuosien 1967 ja 1976 välinen aikakausi muotoutuu uniikiksi kaudeksi, jolloin toisaalta valtavirtahititkin saattoivat käsitellä poliittisesti ja kulttuurisesti arkaluonteisia aiheita, mutta joka ei toisaalta voinut jatkaa loputtomiin Hollywoodin etsiessä uutta reseptiä yleisöjen maksimoimiseksi. Tämä "kaava" löytyi 70-luvun lopun mittaan koko perheen seikkailuista ja täysin konglomeroidusta tuotteistamiskoneistosta, joiden menestysputken George Lucas ja Steven Spielberg aloittivat, *Tähtien Sota* airueenaan.

Krämerin analyysi, joka integroi menestyselokuvien erittelyn elokuvateollisuuden ja kulttuurisen kontekstin erittelyyn, on kautta linjan sekä vakuuttava että vaikuttava. Vaikka aineistopatteri tuntuu aluksi pelottavan laajalta, kirjoittaja kykenee käyttämään sitä varsin sulavasti ja havainnollisesti, sortumatta kuitenkaan hatariin yleistykseen ja unohtamatta tai vähättelemättä supermenestysten ulkopuolisen elokuvakulttuurin moninaisuutta. Yleisesti ottaen Krämer esittää suuria väitteitä,

mutta (toisin kuin joskus elokuvatutkimuksen piirissä tapahtuu) kykenee myös löytämään tukevat aineistot ja argumentit niitten perustelemiseksi. Ainoana kritiikkinä voisi mainita, että muutamaan otteeseen aineiston runsaus aiheuttaa tyyllillisiä ja esitysteknisiä ongelmia ja proosa vaihtuu liki lukukelvottomaksi luetteloinniksi (ks. erit. ss. 81–3): tilanne, jonka olisi helposti voinut hoitaa lisäliitteillä tai taulukoinnilla. Samoin kirjan otsikkoon kohotetun *Tähtien Sodan* analyysi tuntuu jäävän hieman liian lyhyeksi; muutama lisäsivu aiheesta olisi varmasti riittänyt. Monista muistakin kirjan käsittelemistä teemoista olisi tehnyt mieli lukea lisää, mutta *Short Cuts* -sarjan formaatti ei salline tätä. Jään mielenkiinnolla odottamaan Krämerilta yhtä laadukasta jatkoa *New Hollywoodille*, mieluiten täydessä monografiamuodossa.

Harri Kilpi

[WiderScreen.fi 3/2005](#)

Lähteet

Krämer, Peter (2005), *The New Hollywood. From Bonnie and Clyde to Star Wars*. London: Wallflower. 129 sivua.

© WiderScreen.fi 6.3.2006

ISSN 1795-6161

wider
screen

arkisto

toimitus

palaute

